

UCHWAŁA NR LXX/421/2024
RADY POWIATU W OSTROWI MAZOWIECKIEJ

z dnia 27 lutego 2024 r.

**w sprawie uchwalenia Powiatowego Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Ostrowskim
na lata 2024 - 2026**

Na podstawie art. 180 ust. 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2024r. poz. 177; zm.: Dz. U. z 2023r. poz. 818), uchwala się co następuje:

§ 1. Uchwala się Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Ostrowskim na lata 2024 - 2026, w brzmieniu stanowiącym załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Powiatu.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodnicząca Rady Powiatu

Dorota Subda

Załącznik do uchwały Nr LXX/421/2024
Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej
z dnia 27 lutego 2024 r.

POWIATOWY PROGRAM ROZWOJU PIECZY ZASTĘPCZEJ W POWIECIE OSTROWSKIM NA LATA 2024 – 2026

OPRACOWANIE:

POWIATOWE CENTRUM POMOCY RODZINIE

W OSTROWI MAZOWIECKIEJ

SPIS TREŚCI:

I.	Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej, jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej	str. 4
II.	Podstawy prawne programu	str. 8
III.	Realizacja Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim w latach 2021 – 2023	str. 10
IV.	Diagnoza systemu pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim	str. 11
V.	Usamodzielnianie wychowanków	str. 23
VI.	Analiza zagrożeń środowisk rodzin biologicznych w powiecie ...	str. 26
VII.	Analiza i wnioski	str. 38
VIII.	Finansowanie programu	str. 39
IX.	Beneficjenci i realizatorzy programu	str. 41
X.	Wytyczne do programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim	str. 42
XI.	Harmonogram działań w ramach programu rozwoju pieczy zastępczej	str. 44
XII.	Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych	str. 48
XIII.	Zakończenie	str. 48
XIV.	Monitoring i ewaluacja	str. 49

Program rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim na lata 2024-2026

Wprowadzenie

W trosce o harmonijny rozwój i w przyszłości samodzielność dziecka niezbędne jest zadbanie o to aby środowisko rodzinne zapewniało miłość, bezpieczeństwo, zrozumienie oraz akceptację. Prawem dziecka jest wychowywanie się w rodzinie biologicznej pod opieką rodziców. W przypadku gdy z różnych względów rodzice nie mogą sprawować opieki, dziecko może zostać umieszczone w jednej z form pieczy zastępczej.

Program rozwoju pieczy zastępczej służy usystematyzowaniu i ukierunkowaniu działań, ustaleniu priorytetów i zakresu prowadzonej działalności na rzecz rozwoju pieczy zastępczej w Powiecie Ostrowskim. W miarę potrzeb i sytuacji społecznej zadania programu mogą ulegać zmianom i uzupełnieniom.

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (Dz.U. z 2020r. poz. 821 z późn. zm.), która weszła w życie z dniem 1 stycznia 2012r. została stworzona z myślą o dzieciach i rodzinach, które potrzebują pomocy i wsparcia. Głównym założeniem ustawy jest profilaktyka oraz praca z rodziną biologiczną poprzez lokalny system wspierania rodziny przeżywającej trudności w wypełnianiu swoich funkcji opiekuńczo - wychowawczych. Zgodnie z ustawą „System pieczy zastępczej to zespół osób, instytucji i działań mających na celu zapewnienie czasowej opieki i wychowania dzieciom w przypadkach niemożności sprawowania opieki i wychowania przez rodziców”.

Formą najbardziej zbliżoną do naturalnego środowiska, w jakim powinno wychowywać się dziecko są rodziny zastępcze, a w następnej kolejności placówki opiekuńczo-wychowawcze. Umieszczenie dziecka, które wymaga szczególnej pomocy poza rodziną przewidują obowiązujące przepisy prawne. Działania w tym kierunku można uruchomić na podstawie postanowienia sądu rodzinnego, który decyduje o umieszczeniu dziecka w rodzinie zastępczej bądź w instytucjonalnej pieczy zastępczej. Proces wspierania rodziny oraz zapewnienia mu opieki w pieczy zastępczej wymaga zaangażowania i współpracy wielu osób i instytucji, o których będzie mowa w dalszej części Programu.

Ustawodawca podzielił obowiązki pomiędzy poszczególne instytucje wskazując zakres zadań gminy i powiatu oraz dał nowe narzędzia do pracy z rodzinami. Jednym z zadań powiatu wskazanych w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej jest opracowanie i realizacja trzyletnich programów rozwoju pieczy zastępczej, co zostaje dokonane niniejszym dokumentem. Program stanowił będzie plan działań powiatu, a w szczególności Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej w zakresie organizowania pieczy zastępczej oraz wspierania rodziny. Z uwagi na wagę współpracy w tym zakresie projekt Programu został poddany przed zatwierdzeniem konsultacjom z instytucjami i organizacjami działającymi w sferze wspierania rodziny.

Celem Programu jest rozwój nowych i wsparcie istniejących form pieczy zastępczej na terenie Powiatu Ostrowskiego oraz zapewnienie dzieciom pozbawionym należytej opieki rodzicielskiej pieczy zastępczej, organizowanie pomocy dla osób usamodzielnianych poprzez wspieranie procesu usamodzielnienia, jak również organizowanie różnorodnych form wsparcia dla osób prowadzących różne formy pieczy zastępczej.

Cel główny będzie realizowany poprzez cele szczegółowe:

1. Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy z rodziną naturalną.
2. Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo – wychowawczych i rodzin zastępczych.
3. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pieczy zastępczej.
4. Wsparcie istniejących rodzin zastępczych w powiecie ostrowskim.

Program jest ponadto kontynuacją działań podjętych w „Powiatowym Programie Rozwoju Pieczy Zastępczej w Powiecie Ostrowskim na lata 2021 – 2023”.

I. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej, jako organizator rodzinnej pieczy zastępczej

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej działa jako Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej na mocy Zarządzenia Nr 40/2011 Starosty Ostrowskiego z dnia 24 października 2011r.

Do zadań organizatora rodzinnej pieczy zastępczej należy przede wszystkim, zgodnie z art. 76 ust. 4 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej :

- prowadzenie naboru kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- kwalifikowanie osób kandydujących do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawanie zaświadczeń kwalifikacyjnych zawierających potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej;
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- zapewnienie badań psychologicznych kandydatom do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz rodzinom zastępczym i osobom prowadzącym rodzinne domy dziecka;
- organizowanie szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego, wydawanie świadectw ukończenia tych szkoleń oraz opinii dotyczących predyspozycji do pełnienia funkcji dyrektora i wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby;
- zapewnianie pomocy i wsparcia osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w ramach grup wsparcia oraz rodzin pomocowych;
- organizowanie dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy;
- współpraca ze środowiskiem lokalnym, w szczególności z powiatowym centrum pomocy rodzinie, ośrodkiem pomocy społecznej, sądami i ich organami pomocniczymi, instytucjami oświatowymi, podmiotami leczniczymi, a także kościołami i związkami wyznaniowymi oraz z organizacjami społecznymi;

- prowadzenie poradnictwa i terapii dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej;
- zapewnianie pomocy prawnej osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego;
- dokonywanie okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej;
- prowadzenie działalności diagnostyczno-konsultacyjnej, której celem jest pozyskiwanie, szkolenie i kwalifikowanie osób zgłaszających gotowość do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej, niezawodowej oraz prowadzenia rodzinnego domu dziecka, a także szkolenie i wspieranie psychologiczno-pedagogiczne osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą oraz rodziców dzieci objętych tą pieczą;
- przeprowadzanie badań pedagogicznych i psychologicznych oraz analizy, o której mowa w art.42 ust.7, dotyczących kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka;
- zapewnianie rodzinom zastępczym zawodowym i niezawodowym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka poradnictwa, które ma na celu zachowanie i wzmocnienie ich kompetencji oraz przeciwdziałanie zjawisku wypalenia zawodowego;
- zapewnianie koordynatorom rodzinnej pieczy zastępczej szkoleń mających na celu podnoszenie ich kwalifikacji;
- przedstawianie staroście i radzie powiatu corocznego sprawozdania z efektów pracy;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- organizowanie opieki nad dzieckiem, w przypadku gdy rodzina zastępcza albo prowadzący rodzinny dom dziecka okresowo nie może sprawować opieki, w szczególności z powodów zdrowotnych lub losowych albo zaplanowanego wypoczynku.

Zgodnie z art. 32 ust.2 zadanie organizacji pieczy zastępczej należy do powiatu. Z kolei rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka obejmuje się, na ich wniosek, **opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej**. W stosunku do rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka, nieobjętych opieką koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej, zadania koordynatora rodzinną pieczy zastępczą wykonuje organizator rodzinnej pieczy zastępczą. Koordynator rodzinnej pieczy zastępczą nie może mieć pod opieką łącznie więcej niż 15 rodzin zastępczych lub rodzinnych domów dziecka. Jest także zobowiązany do systematycznego podnoszenia swoich kwalifikacji w zakresie pracy z dziećmi lub rodziną, w szczególności przez udział w szkoleniach i samokształcenie.

Koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej wyznacza organizator rodzinnej pieczy zastępczej, po zasięgnięciu opinii odpowiednio rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka. **Do zadań koordynatora rodzinnej pieczy zastępczej należy** w szczególności:

- udzielanie pomocy rodzinom zastępczym i prowadzącym rodzinne domy dziecka w realizacji zadań wynikających z pieczy zastępczej;
- przygotowanie, we współpracy odpowiednio z rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz asystentem rodziny, a w przypadku gdy rodzinie dziecka nie

został przydzielony asystent rodziny - we współpracy z podmiotem organizującym pracę z rodziną, planu pomocy dziecku;

- pomoc rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka w nawiązaniu wzajemnego kontaktu;
- zapewnianie rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka dostępu do specjalistycznej pomocy dla dzieci, w tym psychologicznej, reedukacyjnej i rehabilitacyjnej;
- zgłaszanie do ośrodków adopcyjnych informacji o dzieciach, z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających;
- udzielanie wsparcia pełnoletnim wychowankom rodzinnych form pieczy zastępczej;
- przedstawianie corocznego sprawozdania z efektów pracy organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej.

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie prowadzi ponadto **rejestr danych** dotyczących osób zakwalifikowanych do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, rodziny zastępczej niezawodowej lub do prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz pełniących funkcję rodziny zastępczej zawodowej lub rodziny zastępczej niezawodowej oraz prowadzących rodzinny dom dziecka. Rejestr danych zgodnie z przepisami w ustawie o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej z dnia 9 czerwca 2011r. zawiera:

- imię i nazwisko,
- datę urodzenia,
- obywatelstwo,
- adres miejsca zamieszkania,
- stan cywilny,
- wykształcenie,
- zawód,
- miejsce pracy,
- źródła dochodu,
- dane o warunkach mieszkaniowych,
- dane niezbędne do stwierdzenia, że osoba może sprawować właściwą opiekę nad dzieckiem, wynikające z zaświadczenia lekarskiego oraz opinii, o których mowa w art.42 ust.1 pkt 5 ustawy,
- zakres ukończonych szkoleń,
- liczbę umieszczonych dzieci i osób, o których mowa w art.37 ust.2 - w przypadku osób, o których mowa w ust. 1 pkt 2 ustawy,
- informację o pełnieniu przez rodzinę zastępczą zawodową funkcji pogotowia rodzinnego lub funkcji rodziny zastępczej zawodowej specjalistycznej.

Zgodnie z art. 132 ustawy Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jako Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje **oceny rodziny** zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka pod względem predyspozycji do pełnienia powierzonej im funkcji oraz jakości wykonywanej pracy, w konsultacji w szczególności z koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej oraz asystentem rodziny pracującym z rodziną dziecka. Pierwszej oceny rodziny zastępczej albo prowadzącego rodzinny dom dziecka dokonuje się nie później niż przed upływem roku od umieszczenia pierwszego dziecka w rodzinie zastępczej albo rodzinnym

domu dziecka. Kolejna ocena jest dokonywana po upływie roku od dokonania pierwszej oceny, a następnie nie rzadziej niż co 3 lata.

Organizator rodzinnej pieczy zastępczej dokonuje także **oceny sytuacji dziecka** umieszczonego w rodzinie zastępczej oraz w rodzinnym domu dziecka w celu:

- ustalania aktualnej sytuacji rodzinnej dziecka;
- analizy stosowanych metod pracy z dzieckiem i rodziną;
- modyfikowania planu pomocy dziecku;
- monitorowania procedur adopcyjnych dzieci z uregulowaną sytuacją prawną umożliwiającą przysposobienie;
- oceny stanu zdrowia dziecka i jego aktualnych potrzeb;
- oceny zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej;
- informowania sądu o potrzebie umieszczenia dziecka w placówce działającej na podstawie przepisów ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe (Dz.U. z 2020r. poz. 910), przepisów o działalności leczniczej lub o pomocy społecznej.

Zgodnie z art.130 organizator rodzinnej pieczy zastępczej oceny sytuacji dziecka dokonuje na posiedzeniu z udziałem:

- odpowiednio rodziną zastępczą albo prowadzącym rodzinny dom dziecka;
- pedagogiem;
- psychologiem;
- właściwym asystentem rodziny;
- przedstawicielem ośrodka adopcyjnego;
- koordynatorem rodzinnej pieczy zastępczej;
- rodzicami dziecka, z wyjątkiem rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej.

Do udziału w posiedzeniu w sprawie sytuacji dziecka umieszczonego w rodzinnej pieczy zastępczej mogą być zapraszani w szczególności przedstawiciele:

- sądu właściwego ze względu na miejsce zamieszkania rodziny zastępczej lub prowadzącego rodzinny dom dziecka,
- właściwego powiatowego centrum pomocy rodzinie,
- ośrodka pomocy społecznej,
- policji,
- ochrony zdrowia,
- instytucji oświatowych,
- organizacji społecznych statutowo zajmujących się problematyką rodziny i dziecka,
- osoby bliskie dziecku.

Zgodnie z art.131 ocena sytuacji dziecka powinna być przeprowadzana w miarę potrzeb, jednak w przypadku dzieci w wieku poniżej 3 lat nie rzadziej niż co 3 miesiące, a w przypadku dzieci starszych nie rzadziej niż co 6 miesięcy. Po dokonaniu oceny sytuacji dziecka organizator rodzinnej pieczy zastępczej formułuje na piśmie opinię dotyczącą zasadności dalszego pobytu dziecka w pieczy zastępczej, a następnie przekazuje ją do właściwego sądu.

II. Podstawy prawne programu

Podstawą prawną opracowania Powiatowego programu rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024 - 2026 stanowi art. 180 pkt 1 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 roku o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Powiatowy program rozwoju pieczy zastępczej na lata 2024 – 2026 będzie realizowany w oparciu o następujące akty prawne:

- Konstytucję Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. z 1997 r. Nr 78 poz. 483 ze zm.);
- ustawę z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz.U. z 2023 r, poz. 1426 ze zm);
- ustawę z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz.U. z 2023r. poz. 901 ze zm.);
- ustawę z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2024r. poz. 107);
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011 r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej (Dz.U. z 2011r. Nr 292 poz.1720 ze zm.);
- rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 03 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie (Dz. U. z 2012r., poz. 954 ze zm.);

oraz akty prawa miejscowego:

- Strategię Rozwoju Powiatu Ostrowskiego na lata 2023 – 2030.
- Regulamin i Statut Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej.

Nadrzędnym aktem prawa Rzeczypospolitej Polskiej jest Konstytucja, która w art. 48 wskazuje prawo rodziców do wychowania dzieci zgodnie z własnymi przekonaniami z uwzględnieniem stopnia dojrzałości dziecka, a także wolności jego sumienia i wyznania oraz jego przekonania. Ograniczenie lub pozbawienie praw rodzicielskich może nastąpić tylko w przypadkach określonych w ustawie i tylko na podstawie prawomocnego orzeczenia sądu. Rzeczpospolita Polska zapewnia ochronę praw dziecka, a organy władzy publicznej mają obowiązek ochrony dziecka przed przemocą, okrucieństwem, wyzyskiem i demoralizacją. Dziecko pozbawione opieki rodzicielskiej ma prawo do opieki i pomocy władz publicznych.

Regulacje dotyczące opieki i wychowania dziecka poza rodziną biologiczną zawarte są w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r., o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, która nakłada na samorządy obowiązek budowania lokalnego systemu wsparcia w obszarze wychowania i pieczy zastępczej.

Zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej do zadań własnych powiatu należą:

1. Zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.
2. Organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka oraz placówki opiekuńczo-wychowawcze i regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne, przez wspieranie procesu usamodzielnienia.

3. Tworzenie warunków do powstawania i działania rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka i rodzin pomocowych.
4. Prowadzenie placówek opiekuńczo-wychowawczych oraz placówek wsparcia dziennego o zasięgu ponadgminnym.
5. Organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka, rodzin pomocowych i dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego oraz kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego.
6. Organizowanie wsparcia dla rodzinnej pieczy zastępczej, w szczególności przez tworzenie warunków do powstawania:
 - grup wsparcia,
 - specjalistycznego poradnictwa.
7. Powoływanie centrów administracyjnych do obsługi placówek opiekuńczo-wychowawczych.
8. Wyznaczanie organizatora rodzinnej pieczy zastępczej.
9. Zapewnienie przeprowadzenia przyjętemu do pieczy zastępczej dziecku niezbędnych badań lekarskich.
10. Prowadzenie rejestru danych, o którym mowa w art. 46 ustawy.
11. Kompletowanie we współpracy z właściwym ośrodkiem pomocy społecznej dokumentacji związanej z przygotowaniem dziecka do umieszczenia w rodzinie zastępczej albo rodzinnym domu dziecka.
12. Finansowanie:
 - świadczeń pieniężnych dotyczących dzieci z terenu powiatu, umieszczonych w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka, placówkach opiekuńczo-wychowawczych, regionalnych placówkach opiekuńczo-terapeutycznych, interwencyjnych ośrodkach preadopcyjnych lub rodzinach pomocowych, na jego terenie lub na terenie innego powiatu,
 - pomocy przyznawanej osobom usamodzielnianym opuszczającym rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka, placówki opiekuńczo-wychowawcze lub regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne,
 - szkoleń dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej, prowadzenia rodzinnego domu dziecka lub pełnienia funkcji dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej typu rodzinnego oraz szkoleń dla rodzin zastępczych, prowadzących rodzinne domy dziecka oraz dyrektorów placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego.
13. Sporządzanie sprawozdań rzeczowo-finansowych z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej oraz przekazywanie ich właściwemu wojewodzie, w wersji elektronicznej, z zastosowaniem systemu teleinformatycznego, o którym mowa w art. 187 ust. 3 ustawy.
14. Przekazywanie do biura informacji gospodarczej informacji, o której mowa w art. 193 ust. 8 ustawy.

Do zadań zleconych z zakresu administracji rządowej realizowanych przez powiat należy:

1. Realizacja zadań wynikających z rządowych programów wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej.
2. Finansowanie pobytu w pieczy zastępczej osób, o których mowa w art. 5 ust. 3 ustawy.

Powiat realizuje ww. zadania za pośrednictwem organizatora pieczy zastępczej, którym zgodnie z Zarządzeniem Nr 40/2011 Starosty Ostrowskiego z dnia 24 października 2011 roku na terenie Powiatu Ostrowskiego jest Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej.

III. Realizacja Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim w latach 2021 – 2023

Celami Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim w latach 2021 – 2023 było:

- doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy z rodziną naturalną;
- pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych;
- podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pieczy zastępczej;
- wsparcie istniejących rodzin zastępczych w powiecie ostrowskim.

Zadania określone w Programie Rozwoju Pieczy na lata 2021 - 2023 przyjętego uchwałą XXXIII/215/2021 Rady Powiatu w Ostrowi Mazowieckiej z dnia 25 marca 2021r. w przeważającej części zostały zrealizowane w zakresie określonym przepisami ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

1. Każdemu dziecku pozbawionemu opieki rodzicielskiej zapewniono pieczę zastępczą w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo - wychowawczych na terenie innych powiatów.
2. Zapewniono rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji oraz pomoc i wsparcie w ramach funkcjonującej grupy wsparcia i rodzin pomocowych.
3. Prowadzono nabory kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
4. Kwalifikowano kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz wydawano zaświadczenia kwalifikacyjne zawierające potwierdzenie ukończenia szkolenia, opinię o spełnianiu warunków i ocenę predyspozycji do sprawowania pieczy zastępczej.
5. Organizowano szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.
6. Organizowano dla rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka pomocy wolontariuszy.
7. Prowadzono poradnictwo i terapię dla osób sprawujących rodzinną pieczę zastępczą i ich dzieci oraz dzieci umieszczonych w pieczy zastępczej.
8. Zapewniano pomoc prawną osobom sprawującym rodzinną pieczę zastępczą, w szczególności w zakresie prawa rodzinnego.
9. Dokonywano okresowej oceny sytuacji dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej oraz okresowych ocen rodzin zastępczych.

10. Zgłaszano do ośrodków adopcyjnych informację o dzieciach z uregulowaną sytuacją prawną, w celu poszukiwania dla nich rodzin przysposabiających.
11. Rodziny zastępcze otrzymały przysługujące im świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dzieci w rodzinie zastępczej, a rodziny zawodowe i prowadzący rodzinne domy dziecka otrzymywały wynagrodzenie i pozostałe świadczenia przysługujące zgodnie z ustawą o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.
12. Zapewniono środki finansowe związane z pokrywaniem wydatków na utrzymanie dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych na terenie innych powiatów.
13. Zapewniono środki na pomoc pieniężną na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i zagospodarowanie dla osób usamodzielnianych oraz zapewniono wsparcie dla osób usamodzielnianych w formie poradnictwa, pomocy w uzyskaniu zatrudnienia i poprawy warunków mieszkaniowych.
14. Sporządzano okresowe i jednorazowe sprawozdania z zakresu wspierania rodziny i systemie pieczy zastępczej i przekazywano je właściwemu wojewodzie w wersji elektronicznej z zastosowaniem systemu teleinformatycznego.

IV. Diagnoza systemu pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim

Dziecku, które pozostaje całkowicie lub częściowo bez opieki rodzicielskiej powiat zapewnia opiekę i wychowanie w rodzinie zastępczej. Stanowiąc bliskie dziecku środowisko, pozwala nawiązać nowe, a czasem jedyne więzi emocjonalne, a tym samym zapobiec negatywnym dla rozwoju dziecka skutkom sieroctwa. Zadaniem rodzinnej pieczy zastępczej jest stworzenie dziecku stabilnego środowiska zapewniającego właściwe wychowanie i opiekę do czasu powrotu dziecka do rodziny biologicznej bądź do momentu przysposobienia lub usamodzielnienia się. Umieszczenie dziecka w pieczy zastępczej powinno przede wszystkim zapewniać dziecku możliwości zaspokajania potrzeb emocjonalnych, bytowych, zdrowotnych, edukacyjnych w sytuacji gdy rodzina naturalna nie jest w stanie tych potrzeb zaspokoić. Piecza zastępcza powinna: przygotować dziecko do odpowiedzialnego i samodzielnego życia oraz pokonywania trudności życiowych; wpajać prawidłowe normy funkcjonowania w społeczeństwie; podtrzymywać kontakty z rodziną i rówieśnikami. Dziecko może pozostać w rodzinie zastępczej do osiągnięcia pełnoletności, a w przypadku kontynuowania nauki – nie dłużej niż do 25 roku życia. Kandydaci na rodziny zastępcze, podejmując decyzję o utworzeniu rodziny zastępczej powinni mieć świadomość czasowości opieki nad dzieckiem oraz brać pod uwagę i akceptować możliwość powrotu dziecka do rodziny biologicznej lub umieszczenia go w rodzinie adopcyjnej. Zgodnie z przepisami ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej rodziną zastępczą może zostać małżeństwo lub osoba nie pozostająca w związku małżeńskim, u których umieszczono dziecko w celu sprawowania nad nim pieczy zastępczej. Osoby, które pełnią funkcję rodziny zastępczej powinny dawać rękojmię należytego sprawowania pieczy zastępczej; mieć pełnię władzy rodzicielskiej; wypełniać obowiązek alimentacyjny (w przypadku, gdy taki obowiązek w stosunku do nich wynika z tytułu egzekucyjnego); mieć pełną zdolność do czynności prawnych; być zdolne do sprawowania właściwej opieki nad dzieckiem, co należy potwierdzić odpowiednim zaświadczeniem lekarskim i pozytywną oceną predyspozycji i motywacji sporządzoną przez psychologa. Rodzice zastępczy powinni zapewnić dziecku odpowiednie warunki bytowe i mieszkaniowe umożliwiające dziecku zaspokajanie jego indywidualnych potrzeb, w tym:

- rozwoju emocjonalnego, fizycznego i społecznego,
- właściwej edukacji i rozwoju zainteresowań,
- wypoczynku i organizacji czasu wolnego.

W powiecie ostrowskim rodziny zastępcze funkcjonują na terenie 8 gmin powiatu:

- Miasto Ostrow Mazowiecka;
- Gmina Ostrow Mazowiecka;
- Gmina Szulborze Wielkie;
- Gmina Brok;
- Gmina Wąsewo;
- Gmina Zaręby Kościelne;
- Gmina Małkinia Górna;
- Gmina Nur

Mapa Powiatu Ostrowskiego

Źródło: strona internetowa: www.strazostrow.lh.pl

1. Rodziny spokrewnione

Spokrewnioną rodzinę zastępczą tworzą najbliżsi krewni dziecka, czyli wstępni (dziadkowie) lub rodzeństwo. Poniższe tabele wykazują liczbę spokrewnionych rodzin zastępczych oraz liczbę umieszczonych w tych rodzinach dzieci w latach 2021 – 2023 r.

Tabela 1. Liczba spokrewnionych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba rodzin spokrewnionych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	30
2022	34
2023	33

Źródło: opracowanie własne

Tabela 2. Liczba dzieci w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba dzieci w rodzinach spokrewnionych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	42
2022	47
2023	41

Źródło: opracowanie własne

2. Rodziny niezawodowe

Niezawodową rodzinę zastępczą tworzą dalsi krewni dziecka lub osoby z nim niespokrewnione. W przypadku rodziny zastępczej niezawodowej co najmniej jedna osoba tworząca tę rodzinę musi posiadać stałe źródło dochodów. Poniższe tabele wykazują liczbę niezawodowych rodzin zastępczych oraz liczbę umieszczonych w tych rodzinach dzieci w latach 2021 – 2023 r.

Tabela 3. Liczba niezawodowych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba rodzin niezawodowych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	16
2022	13
2023	13

Źródło: opracowanie własne

Tabela 4. Liczba dzieci w niezawodowych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021-2023

Rok	Liczba dzieci w rodzinach niezawodowych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	19
2022	17
2023	17

Źródło: opracowanie własne

3. Rodziny zawodowe

Tworzą ją małżonkowie lub osoba niepozostająca w związku małżeńskim, niebędący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka. Z rodziną taką starosta zawiera umowę o pełnienie funkcji zawodowej rodziny zastępczej. Jeżeli umowę zawierają małżonkowie jeden z nich, wskazany w umowie, otrzymuje stałe wynagrodzenie miesięczne. Czas trwania umowy to minimum 4 lata. Zawodowa rodzina zastępcza może mieć charakter rodziny specjalistycznej lub pogotowia rodzinnego. W rodzinie specjalistycznej przebywają dzieci z orzeczeniem o niepełnosprawności lub te, które mają kłopoty w funkcjonowaniu społecznym. Są umieszczane w rodzinie zastępczej na podstawie ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich. Trafiają tam także małoletnie matki z dziećmi. W rodzinie zastępczej, pełniącej funkcję pogotowia rodzinnego, dziecko przebywa do 4 miesięcy.

W uzasadnionych przypadkach okres ten może być przedłużony do 8 miesięcy lub do zakończenia postępowania o:

- powrót dziecka do rodziny;
- przysposobienie;
- umieszczenie w rodzinnej pieczy zastępczej.

Na terenie powiatu ostrowskiego nie funkcjonują rodziny zastępcze pełniące funkcję pogotowia rodzinnego.

Tabela 5. Liczba zawodowych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba rodzin zawodowych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	4
2022	4
2023	4

Źródło: opracowanie własne

Tabela 6. Liczba dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba dzieci w rodzinach zawodowych *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	20
2022	16
2023	18

Źródło: opracowanie własne

W przypadku gdy w rodzinie zastępczej zawodowej lub rodzinie zastępczej niezawodowej przebywa więcej niż 3 dzieci, na wniosek rodziny zastępczej, zatrudnia się osobę do pomocy przy sprawowaniu opieki nad dziećmi i przy pracach gospodarskich.

4. Rodzinne domy dziecka

W rodzinnym domu dziecka można umieścić w tym samym czasie nie więcej niż 8 dzieci oraz osób, które osiągnęły pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej pod warunkiem kontynuowania przez nich nauki. Prowadzący rodzinny dom dziecka otrzymuje za pełnioną funkcję comiesięczne wynagrodzenie. Poniższe tabele wykazują liczbę rodzinnych domów dziecka oraz liczbę umieszczonych tam w latach 2021 – 2023 r.

Tabela 7. Liczba rodzinnych domów dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba rodzinnych domów dziecka *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	3
2022	3
2023	3

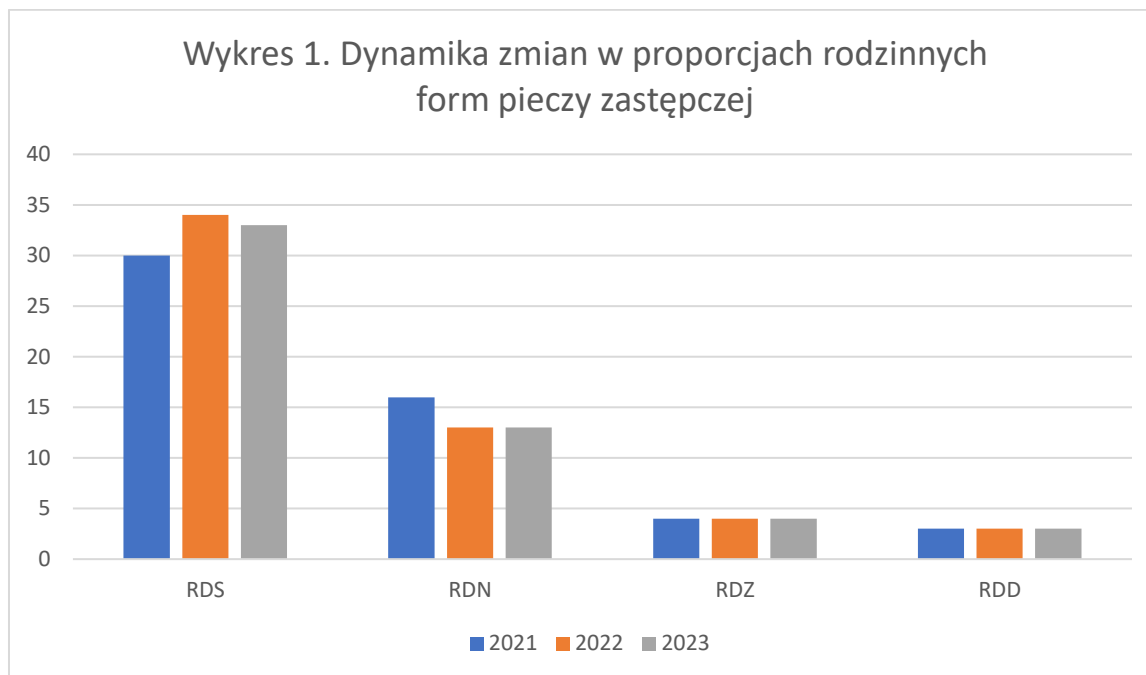
Źródło: opracowanie własne

Tabela 8. Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Rok	Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka *wg stanu na ostatni dzień roku
2021	19
2022	18
2023	19

Źródło: opracowanie własne

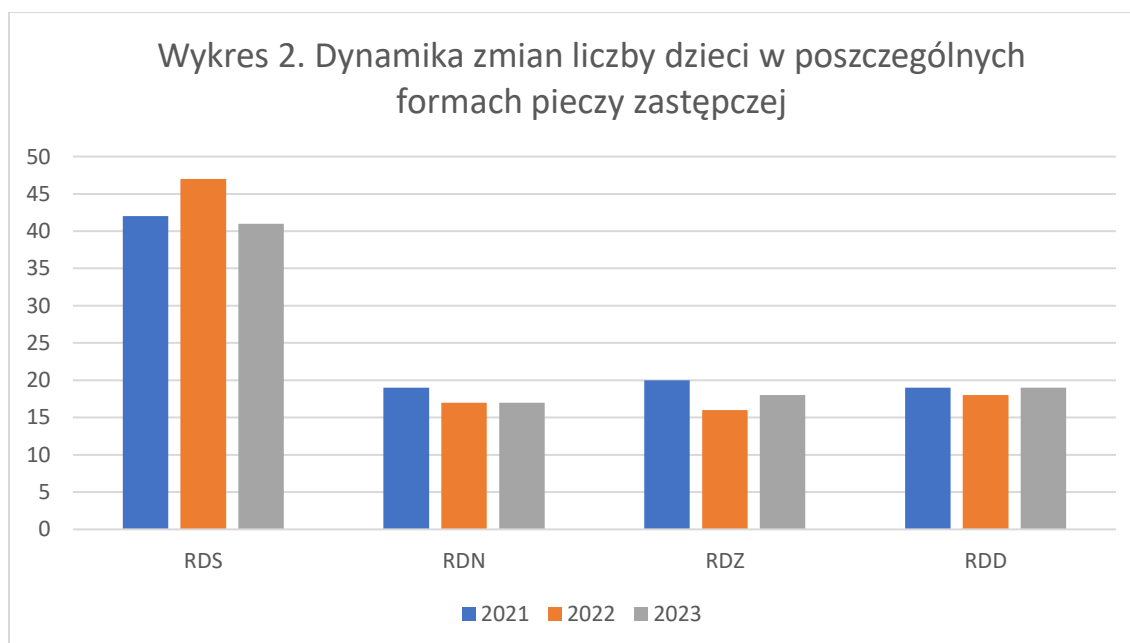
Dynamikę zmian w proporcjach rodzinnych form pieczy zastępczej prezentuje poniższy wykres.

Źródło: opracowanie własne

W analizowanym okresie daje się zauważyć, że wśród rodzinnych form pieczy zastępczej dominują spokrewnione rodziny zastępcze. W Powiecie Ostrowskim rodzicielstwo zastępcze opiera się przede wszystkim na rodzinach spokrewnionych. Na drugim miejscu są rodziny zastępcze niezawodowe. Na takim samym poziomie, w latach 2021 – 2023, utrzymuje się liczba rodzin zastępczych zawodowych i rodzinnych domów dziecka.

Kolejny wykres prezentuje dynamikę zmian liczby dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej w latach 2021 - 2023.

Źródło: opracowanie własne

5. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej

W latach 2021 – 2023 w powiecie ostrowskim liczba dzieci w poszczególnych formach rodzinnej pieczy zastępczej utrzymywała się podobnym poziomie. Do najczęstszych przyczyn umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych zalicza się uzależnienie rodziców od alkoholu. Pokazuje to poniższa tabela.

Tabela 9. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Przyczyna umieszczenia	Liczba dzieci *wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Sieroctwo	6	7	5
Pólsieroctwo	5	5	5
Uzależnienie rodziców od alkoholu	56	47	45
Przemoc	5	7	8
Bezradność w spr. opiekuńczo-wych.	9	11	7
Niepelnosprawność rodzica	1	1	1
Ciężka choroba rodzica	2	0	0
Ubóstwo	0	0	0
Bezrobocie	0	0	0
Nieodpowiednie warunki mieszk.	0	0	0
Pobyt za granicą	2	2	1
Inne, np. pozostawienie dziecka pod opieką innych osób	14	18	23

Źródło: opracowanie własne

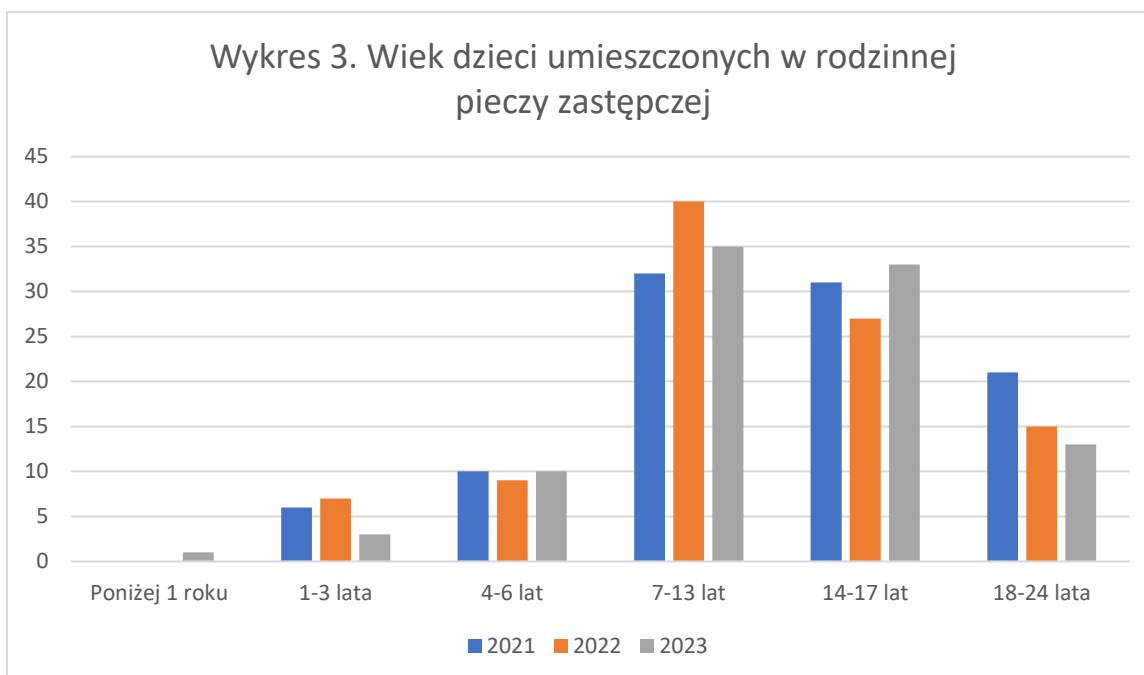
Z zebranych danych wynika, że w rodzinnej pieczy zastępczej na terenie powiatu ostrowskiego w okresie 2021 – 2023 spośród ogółu umieszczonych dzieci przeważały te, które ukończyły 7 lat. Dominowała grupa wiekowa dzieci od 7 do 13 roku życia. Najmniejsza liczba dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej to te, które nie ukończyły 1 roku życia. Pokazuje to poniższa tabela i wykres.

Tabela 10. Wiek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Wiek dziecka	Liczba dzieci *wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Poniżej 1 roku	0	0	1
Od 1 do 3 lat	6	7	3

4 – 6 lat	10	9	10
7 – 13 lat	32	40	35
14 – 17 lat	31	27	33
18 – 24 lat	21	15	13

Źródło: opracowanie własne

Źródła: opracowanie własne

6. Szkolenia

Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie jako organizator pieczy zastępczej organizuje szkolenia dla kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka oraz zapewnia rodzinom zastępczym oraz prowadzącym rodzinne domy dziecka szkolenia mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji, biorąc pod uwagę ich potrzeby.

Udział w szkoleniu jest bezpłatny. Równocześnie ze szkoleniem prowadzony jest proces kwalifikacyjny kandydatów, podczas którego gromadzona jest dokumentacja kandydatów potwierdzająca spełnianie warunków do pełnienia funkcji rodzinnej pieczy zastępczej, rodzina uczestniczy w konsultacjach psychologicznych i pedagogicznych i odbywa 10-godzinny staż w zawodowych rodzinach zastępczych. Postępowanie kwalifikacyjne w przypadku osób spełniających wszystkie warunki kończy się uzyskaniem zaświadczenia kwalifikacyjnego, uprawniającego do przyjęcia dzieci pod opiekę. Za organizację szkolenia dla kandydatów na rodziny zastępcze odpowiada organizator rodzinnej pieczy zastępczej. Informacje o rodzicielstwie zastępczym, o wymogach stawianych kandydatom oraz o szkoleniach zamieszczona jest na stronie internetowej Powiatowego Centrum Pomocy

Rodzinie. Zamieszczane są również ogłoszenia w lokalnych. Promowanie rodzicielstwa zastępczego odbywa się również przy okazji spotkań z różnymi grupami społecznymi oraz podczas imprez i wydarzeń, w których uczestniczą potencjalni kandydaci na rodziny zastępcze.

7. Poradnictwo specjalistyczne

Realizowane w Powiatowym Centrum Pomocy Rodzinie zapewnia wszystkim potrzebującym osobom i rodzinom z terenu powiatu ostrowskiego specjalistyczne poradnictwo. Obejmuje ono:

- poradnictwo psychologiczne,
- poradnictwo prawne,
- poradnictwo pedagogiczne.

W tutejszym Centrum działa Poradnia Rodzinna. Pracownicy Poradni realizują zadania wynikające z ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Obecnie w Poradni specjalistycznego poradnictwa udziela: 1 psycholog, 1 psychoterapeuta, 2 pedagogów, 2 logopedów i 1 prawnik. Z porad specjalistów Poradni Rodzinnej korzystały:

- rodziny zastępcze,
- wychowankowie rodzin zastępczych,
- osoby z terenu powiatu ostrowskiego.

Porady te dotyczyły między innymi:

- konfliktów z partnerem/ dzieckiem,
- przeżywania śmierci/straty partnera,
- problemów około rozwodowych i związanych z separacją,
- uzależnienia partnera/ bycia współuzależnionym,
- przemocy w rodzinie,
- problemów wychowawczych, w tym zaburzeń zachowania dziecka,
- problemów rodzinnych,
- radzenia sobie z emocjami i stresem,
- pracy nad motywowaniem do nauki,
- konstruktywnego stawiania granic,
- pracy z rodziną w sprawie niewypełniania obowiązku szkolnego,
- wzmacniania kompetencji rodzicielskich,
- psychoedukacji.

W ramach działalności Poradni Rodzinnej z porad pedagoga skorzystało: w 2021r – 64 osoby, w 2022r – 50 osób (5 dzieci z rodzin zastępczych) i w 2023r – 66 osób (10 dzieci z rodzin zastępczych).

Z pomocy psychologicznej w ramach Poradni Rodzinnej skorzystało: w 2021r. – 207 osób (w tym 86 osób z rodzin zastępczych), w 2022r. – 250 osób (w tym 37 osób z rodzin zastępczych) i w 2023r. – 111 osób (w tym 61 osób z rodzin zastępczych).

Ponadto pedagodzy i psycholog wydawali opinię kandydatom na rodziny zastępcze.

W Poradni Rodzinnej zatrudniony jest także prawnik udzielający porad prawnych dotyczących spraw z zakresu prawa cywilnego i rodzinnego np.:

- sprawy małżeńskie,
- sprawy związane z władzą rodzicielską,
- sprawy związane z opieką nad małoletnim i opieką nad osobami niepełnosprawnymi.

Prawnik służy pomocą w przygotowywaniu pism, pozwów i odwołań. Kieruje również do odpowiednich kompetencyjnie osób i instytucji. Z porad prawnika w 2021r. skorzystało 87 osób, w 2022r. – 68 osób (w tym 5 z rodzin zastępczych), a w 2023r. – 87 osób (w tym 4 z rodzin zastępczych).

8. Współpraca z instytucjami

Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej w Ostrowi Mazowieckiej aktywnie współdziała z instytucjami i organizacjami w zakresie wspierania rodziny oraz pieczy zastępczej. Partnerami w realizacji zadań ustawowych są:

- ośrodki pomocy społecznej,
- Sąd Rejonowy w Ostrowi Mazowieckiej, III Wydział Rodzinny i Nieletnich,
- Zespół Kuratorskiej Służby Sądowej,
- Ośrodek Adopcyjny
- placówki opiekuńczo-wychowawcze,
- placówki oświatowe,
- Policja,
- Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Ostrowi Mazowieckiej,
- Wydział Polityki Społecznej w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim,
- służba zdrowia,
- organizacje pozarządowe,
- media.

Współpraca z wyżej wymienionymi podmiotami ma na celu podniesienie jakości pracy na rzecz dziecka i rodziny. Dąży ona do stałego współdziałania i jest ukierunkowana na rozwiązywanie problemów i potrzeb zarówno w perspektywie krótko, jak i długoterminowej. Nadal jednak istnieje konieczność zacieśnienia współpracy i wypracowania standardów skutecznej pomocy dzieciom i rodzinom by powstał spójny system wsparcia oraz zintegrowanych działań przy wykorzystaniu kompetencji wszystkich służb.

W 2023r. Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej wzięło udział w **Rządowym programie wsparcia powiatu w organizacji i tworzeniu rodzinnych form pieczy zastępczej w 2023 r.** Na realizację Programu PCPR otrzymał: **93.100,00 zł.**, które wydatkowano na wynagrodzenia dla zawodowych rodzin zastępczych oraz prowadzących rodzinne domy dziecka.

9. Instytucjonalna piecza zastępcza

Zgodnie z podziałem, wskazanym w art. 34 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, piecza zastępcza jest sprawowana w formie rodzinnej i instytucjonalnej.

Formy instytucjonalnej pieczy zastępczej dzielą się na:

- placówki opiekuńczo-wychowawczej;
- regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne;
- interwencyjne ośrodki preadopcyjne.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza zapewnia dziecku całodobową ciągłą lub okresową opiekę i wychowanie oraz zaspokaja jego niezbędne potrzeby bytowe, rozwojowe, w tym emocjonalne, społeczne, religijne, a także zapewnia korzystanie z przysługujących świadczeń zdrowotnych i kształcenia, oddziaływań terapeutycznych. Ponadto, równie ważnym zadaniem jest realizowanie planu pomocy dziecku oraz umożliwianie dziecku kontaktu z jego rodzicami i innymi osobami bliskimi, a także podejmowanie wszelkich możliwych działań w celu powrotu do rodziny. Całodobowy pobyt dziecka w placówce opiekuńczo-wychowawczej powinien mieć bowiem charakter przejściowy - do czasu powrotu dziecka do rodziny naturalnej lub umieszczenia w rodzinie zastępczej. W realizacji powyższego zadania Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie ściśle współpracuje z sądem, kuratorami, innymi powiatowymi centrami pomocy rodzinie, ośrodkami pomocy społecznej oraz placówkami opiekuńczo-wychowawczymi.

Umieszczenie dziecka w całodobowej placówce następuje po wyczerpaniu wszystkich innych możliwości udzielenia pomocy rodzinie biologicznej przez osoby, które zajmują się pracą w obszarze pomocy dziecku i rodzinie. W pierwszej kolejności, kiedy wystąpi konieczność zapewnienia opieki całodobowej, rozważana jest możliwość umieszczenia dziecka w rodzinnej formie opieki zastępczej, a tylko w przypadkach, gdy nie jest to możliwe, małoletni zostaje umieszczony w placówce opiekuńczo – wychowawczej. Podstawą do umieszczenia dziecka w pieczy zastępczej jest prawomocne orzeczenie sądu rodzinnego. Dziecko może być przyjęte do placówki opiekuńczo- wychowawczej również na wniosek rodzica, opiekuna prawnego bądź na prośbę samego dziecka.

Placówka opiekuńczo-wychowawcza jest prowadzona jako placówka opiekuńczo - wychowawcza typu socjalizacyjnego, interwencyjnego, specjalistyczno-terapeutycznego i rodzinnego.

Zgodnie z art. 180 pkt. 2 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej zadaniem własnym powiatu jest zapewnienie dzieciom pieczy zastępczej w rodzinach zastępczych, rodzinnych domach dziecka oraz w placówkach opiekuńczo – wychowawczych. Placówkę opiekuńczo-wychowawczą, w myśl art. 93 ustawy, prowadzi powiat lub podmiot, któremu powiat zlecił realizację tego zadania.

Stosownie do art. 190 ww. ustawy organy jednostek samorządu terytorialnego mogą zlecać prowadzenie placówki opiekuńczo-wychowawczej organizacjom pozarządowym prowadzącym działalność w zakresie wspierania rodziny, pieczy zastępczej lub pomocy społecznej albo osobom prawnym i jednostkom organizacyjnym działającym na podstawie przepisów o stosunku Państwa do Kościoła Katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, stosunku Państwa do innych kościołów i związków wyznaniowych oraz o gwarancji wolności sumienia i wyznania, jeżeli ich cele statutowe obejmują prowadzenie działalności w zakresie wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej lub pomocy społecznej. Do zlecenia zadań stosuje się ustawę z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U.

z 2022r. poz. 1327, z późn. zm.). Zlecenie zadania odbywa się po uprzednim przeprowadzeniu otwartego konkursu ofert.

Powiat Ostrowski nie posiada na swoim terenie placówek opiekuńczo – wychowawczych, dlatego wychowankowie umieszczani są w placówkach, które działają na terenie innych powiatów.

Liczbę dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych prezentuje poniższa tabela oraz wykres.

Tabela 11. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych poza terenem powiatu ostrowskiego w latach 2021 – 2023

Powiat, na terenie którego funkcjonuje placówka	Liczba dzieci		
	2021	2022	2023
Powiat białostocki	1	-	-
Powiat biłgorajski	-	-	1
Powiat chełmski	-	-	-
Powiat hajnowski	-	2	2
Powiat krasnostawski	-	2	2
Powiat węgrowski	1	1	1
Powiat zambrowski	3	3	2

Źródło: opracowanie własne

Źródło: opracowanie własne

9.1 Wiek dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo – wychowawczych

Zgodnie z zapisami art. 95 ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. w placówce opiekuńczo - wychowawczej typu socjalizacyjnego są umieszczane dzieci powyżej 10. roku życia, wymagające szczególnej opieki lub mające trudności w przystosowaniu się do życia w rodzinie. Umieszczenie dziecka poniżej 10. roku życia w placówce opiekuńczo - wychowawczej typu socjalizacyjnego jest możliwe w przypadku, gdy w danej placówce opiekuńczo-wychowawczej umieszczona jest matka lub ojciec tego dziecka oraz w innych wyjątkowych przypadkach, szczególnie gdy przemawia za tym stan zdrowia dziecka lub dotyczy to rodzeństwa.

Stosownie do art. 37 ustawy objęcie dziecka jedną z form pieczy zastępczej następuje na okres nie dłuższy niż do osiągnięcia pełnoletności. Osoba, która osiągnęła pełnoletność przebywając w pieczy zastępczej, może przebywać w dotychczasowej placówce opiekuńczo - wychowawczej, za zgodą dyrektora placówki opiekuńczo-wychowawczej, nie dłużej jednak niż do ukończenia 25. roku życia, jeżeli uczy się w szkole, na uczelni, u pracodawcy w celu przygotowania zawodowego.

Dane dotyczące wieku dzieci, które przebywały w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w latach 2021 – 2023 zawiera tabela 12.

Tabela 12. Wiek dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Wiek dziecka	Liczba dzieci *wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Poniżej 1 roku	0	0	0
Od 1 do 3 lat	0	0	0
4 – 6 lat	0	0	0
7 – 13 lat	1	2	2
14 – 17 lat	2	4	5
18 – 24 lata	1	0	0

Źródło: opracowanie własne

Spośród wszystkich dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo - wychowawczych w powyższym okresie najliczniejszą grupę wiekową stanowiły każdorazowo dzieci w wieku 14-17 lat.

V. Usamodzielnianie wychowanków

Wsparcie udzielane pełnoletnim wychowankom opuszczającym instytucjonalną i rodzinną pieczę zastępczą regulują zapisy ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej.

Osobie opuszczającej, po osiągnięciu pełnoletności, rodzinę zastępczą i placówkę opiekuńczo-wychowawczą, zwaną dalej „osobą usamodzielnianą”, w przypadku gdy umieszczenie w pieczy zastępczej nastąpiło na podstawie orzeczenia sądu przyznaje się pomoc na:

- kontynuowanie nauki,
- usamodzielnienie,
- zagospodarowanie.

Pomoc na kontynuowanie nauki przyznaje się na czas nauki, nie dłużej jednak niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 25. roku życia. Wysokość przysługującej pomocy wynosi od 1 czerwca 2023 r. wynosi 681,00 zł miesięcznie.

Przyznanie pomocy na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie i pomocy na zagospodarowanie nie jest uzależnione od posiadanego dochodu.

Wysokość pomocy na usamodzielnienie wynosi:

- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą spokrewnioną - nie mniej niż 4.486,00 zł,
- w przypadku osoby usamodzielnianej opuszczającej rodzinę zastępczą niezawodową, rodzinę zastępczą zawodową, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-wychowawczą:
 - ✓ nie mniej niż 8.968,00 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres powyżej 3 lat,
 - ✓ nie mniej niż 4.486,00 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres od 2 do 3 lat,
 - ✓ nie mniej niż 2.244,00 zł - jeżeli przebywała w pieczy zastępczej przez okres poniżej 2 lat, nie krócej jednak niż przez okres roku.

Pomoc na zagospodarowanie jest wypłacana jednorazowo, nie później niż do ukończenia przez osobę usamodzielnianą 26 roku życia, w wysokości nie niższej niż 2.039,00 zł, a w przypadku osoby legitymującej się orzeczeniem o umiarkowanym albo znacznym stopniu niepełnosprawności w wysokości nie niższej niż 4.077,00 zł. Pomoc na zagospodarowanie może być przyznana w formie rzeczowej.

1. Usamodzielniani z rodzin zastępczych

W tabelach 13 oraz 14 zamieszczono dane dotyczące liczby świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021-2023 oraz dane dotyczące wysokości przyznanej pomocy.

Tabela 13. Liczba świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Pomoc na	Liczba świadczeń wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Kontynuowanie nauki	81	61	19
Usamodzielnienie	2	3	8
Zagospodarowanie	1	0	0

Źródło: opracowanie własne

Tabela 14. Wysokość pomocy wypłaconej osobom usamodzielnianym z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Pomoc na	Wysokość pomocy wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Kontynuowanie nauki	44.446,00	34.791,71	11.493,61
Usamodzielnienie	7.460,00	19.599,00	42.610,00
Zagospodarowanie	1.577,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne

2. Usamodzielniani z placówek opiekuńczo – wychowawczych

W tabelach 15 oraz 16 zamieszczono dane dotyczące liczby świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021-2023 oraz dane dotyczące wysokości przyznanej pomocy.

Tabela 15. Liczba świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Pomoc na	Liczba świadczeń wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Kontynuowanie nauki	22	8	4
Usamodzielnienie	0	3	0
Zagospodarowanie	0	1	0

Źródło: opracowanie własne

Tabela 16. Wysokość pomocy wypłaconej osobom usamodzielnianym z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Pomoc na	Wysokość pomocy wg stanu na ostatni dzień roku		
	2021	2022	2023
Kontynuowanie nauki	14.623,97*	4.615,00	2.497,00
Usamodzielnienie	0,00	23.163,00	0,00
Zagospodarowanie	0,00	1.782,00	0,00

Źródło: opracowanie własne

* W tym pomoc wypłacona dla wychowanka opuszczającego placówkę wymienioną w ustawie o pomocy społecznej.

VI. Analiza zagrożeń środowisk rodzin biologicznych w powiecie

Podstawowy akt prawny wyznaczający kierunki, zasady i zadania związane z pieczą zastępczą, tj. ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, wprowadziła rozwiązania systemowe, które z założenia poprzez intensywną profilaktykę i pracę z rodziną miały się przyczynić do poprawy jakości pełnienia funkcji opiekuńczo-wychowawczych przez rodziny biologiczne i w konsekwencji przeciwdziałać umieszczaniu dzieci w pieczy zastępczej. Pomoc rodzinie naturalnej pozostała w gestii gminy, zaś organizację pieczy zastępczej powierzono powiatowi. Umieszczenie dziecka w formach pieczy zastępczej ma być ostatecznością, po wykorzystaniu przez gminę wszystkich możliwych form wsparcia rodziny naturalnej.

Wspieranie rodziny powinno się opierać na eliminowaniu sytuacji, w których dziecko musi opuścić rodzinę pochodzenia, a tym samym na podejmowaniu działań profilaktycznych poprzez współpracę różnych instytucji działających na rzecz dziecka i rodziny. Dlatego też na poziomie gminy niezbędne są działania zmierzające do wsparcia rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu swoich funkcji.

W ramach działań profilaktycznych w gminie ustawa o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wprowadza następujące priorytety:

- obowiązek opracowywania przez samorządy gmin lokalnych programów wspierania rodzin wychowujących małoletnie dzieci,
- konieczność stosowania wczesnej profilaktyki społecznej dla młodych rodzin,
- środowiskowe formy opieki pozarodzinnej dla dzieci i młodzieży w wieku szkolnym,
- wprowadzenie stanowiska asystenta rodziny, który niezależnie od pracowników socjalnych zajmuje się wyłącznie pracą z rodziną.

W celu dokonania analizy sytuacji rodzin przejawiających trudności opiekuńczo - wychowawcze, informacje źródłowe pozyskano z ośrodków pomocy społecznej funkcjonujących na terenie Powiatu Ostrowskiego.

Poniższa tabela obrazuje analizę dysfunkcyjnych rodzin biologicznych objętych wsparciem Ośrodków Pomocy Społecznej w Powiecie Ostrowskim.

Tabela 17. Analiza sytuacji opiekuńczo – wychowawczej na terenie Powiatu Ostrowskiego

Lp		Ostrów Mazowiecka miasto					Ostrów Mazowiecka gmina						
1.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin					Liczba rodzin						
		2021	2022	2023	2021	2022	2023						
	Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:	38	46	46	15	16	11						
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego	38	46	44	15	16	11						
	Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny	0	0	2	0	0	0						
	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	2	3	2	1	1	1						
	2.	Inne współtowarzyszące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne	Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie			Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie	
2021			2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Ubóstwo		9	8	4	15	17	3	0	0	0	0	0	0
Niepełnosprawność		12	14	13	20	20	17	5	5	4	13	13	10
Bezrobocie		20	8	10	18	14	15	4	4	3	8	8	7
Sieroctwo		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Przemoc w rodzinie		5	3	6	6	5	10	1	1	0	5	5	0
Długotrwała lub ciężka choroba		2	5	1	3	11	2	1	1	1	0	0	0
Alkoholizm		7	4	8	12	6	10	6	7	3	22	24	7
Narkomania		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Bezdomność		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Wielodzietność		10	12	11	21	24	18	10	10	7	38	38	27
Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe		0	0	1	0	0	2	1	2	2	4	7	7
Kłęski żywiołowe i ekologiczne		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne trudności		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz.		Ostrów Mazowiecka miasto					Ostrów Mazowiecka gmina						
			Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia											
			2021		2022		2023		2021		2022		2023	
3.	Praca z rodziną		38		46		44		15		16		11	
	W tym	Konsultacje i poradnictwo specjalist.	0		0		0		7		16		11	
		Terapia i mediacja	0		0		0		2		5		3	
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekuńcze i specjalist.)	8		7		0		3		7		3	
		Pomoc prawna	12		8		9		4		3		5	
		Organizacja grup wsparcia	0		0		0		5		10		6	
	Inne formy wsparcia		0		0		0		0		0		0	
4.	Stanowisko		Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą			Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą		
			2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Pracownik socjalny		12	13	13	722	525	495	5	5	5	15	16	11
	Asystent rodziny		2	3	2	38	46	44	1	1	1	15	16	11
	Psycholog		0	0	0	0	0	0	0	0	0	12	16	11
	Radca prawny		0	0	0	0	0	0	0	0	0	2	3	5
	Inni specjaliści Terapeuta uzależnień		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp		Małkinia Górna gmina						Brok miasto i gmina					
	Wyszczególnienie	Liczba rodzin						Liczba rodzin					
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
1.	Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:	23	32	33	35	26	30						
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego	15	17	18	0	0	0						
	Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny	15	17	18	0	0	0						
	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1	1	0	0	0						
2.	Inne współtworzące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne	Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie			Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Ubóstwo	7	9	5	16	27	15	16	19	20	45	50	54
	Niepełnosprawność	6	3	3	17	10	8	9	7	8	25	22	25
	Bezrobocie	10	9	6	20	20	11	28	22	25	73	57	67
	Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Przemoc w rodzinie	2	3	6	6	7	19	0	0	0	0	0	0
	Długotrwała lub ciężka choroba	8	6	8	19	13	18	9	8	9	25	25	28
	Alkoholizm	4	6	8	6	17	15	0	0	0	0	0	0
	Narkomania	1	2	2	1	2	2	0	0	0	0	0	0
	Bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wielodzietność	4	5	4	13	21	18	13	11	12	45	32	43
	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inne trudności	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz.		Małkinia Górna gmina					Brok miasto i gmina					
			Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia										
			2021	2022	2023	2021	2022	2023					
3.	Praca z rodziną		23	32	33	20	14	17					
	W tym	Konsultacje i poradnictwo specjalist.	24	42	32	0	0	0					
		Terapia i mediacja	0	0	0	0	0	0					
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekuńcze i specjalist.)	1	0	0	0	0	0					
		Pomoc prawna	0	0	0	0	0	0					
		Organizacja grup wsparcia	0	0	0	0	0	0					
	Inne formy wsparcia Praca socjalna		0	0	0	20	14	17					
	4.	Stanowisko	Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą			Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą	
2021			2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Pracownik socjalny		5	5	5	23	32	33	1	1	1	20	14	17
Asystent rodziny		1	1	1	15	17	18	0	0	0	0	0	0
Psycholog		1	1	1	24	42	32	0	0	0	0	0	0
Radca prawny		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inni specjaliści		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp		Andrzejewo gmina						Szulborze Wielkie gmina					
1.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin						Liczba rodzin					
		2021		2022		2023		2021		2022		2023	
	Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:	9	10		10		3	10		12			
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego	9	10		10		0	0		0			
	Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny	0	0		0		1	2		3			
	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1		1		0	0		0			
2.	Inne współtowarzyszące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne	Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie			Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Ubóstwo	4	4	3	9	8	4	3	6	8	9	14	19
	Niepełnosprawność	2	3	4	5	6	8	0	0	0	0	0	0
	Bezrobocie	3	4	3	6	9	6	2	4	5	6	10	12
	Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	1	2	3	4	5	7
	Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Długotrwała lub ciężka choroba	0	1	1	0	1	1	0	0	0	0	0	0
	Alkoholizm	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0
	Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wielodzietność	2	2	2	9	7	7	2	5	8	7	16	25
	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inne trudności	2	2	2	2	2	2	0	0	0	0	0	0

	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz.		Andrzejewo gmina					Szulborze Wielkie gmina						
			Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia											
			2021		2022		2023		2021		2022		2023	
3.	Praca z rodziną		14		15		16		3		10		12	
	W tym	Konsultacje i poradnictwo specjalist.	1		0		1		0		0		0	
		Terapia i mediacja	0		0		0		0		0		0	
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekuńcze i specjalist.)	0		0		0		0		0		0	
		Pomoc prawna	0		0		1		0		0		0	
		Organizacja grup wsparcia	1		0		0		0		0		0	
	Inne formy wsparcia		14		15		16		3		10		12	
4.	Stanowisko		Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą			Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą		
			2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Pracownik socjalny		2	1	2	14	15	16	3	2	2	3	10	12
	Asystent rodziny		1	1	1	9	10	10	0	0	0	0	0	0
	Psycholog		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Radca prawny		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inni specjaliści		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Lp	Wyszczególnienie	Wąsewo gmina						Stary Lubotyń gmina					
1.		Liczba rodzin						Liczba rodzin					
		2021	2022		2023			2021	2022		2023		
	Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:	6	4		6			23	24		20		
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego	6	4		3			7	6		8		
	Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny	6	4		3			0	0		0		
	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny	1	1		1			1	1		1		
2.	Inne współtowarzyszące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne	Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie			Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Ubóstwo	9	6	7	12	6	8	11	10	8	34	29	26
	Niepełnosprawność	3	5	4	7	10	9	1	0	0	1	0	0
	Bezrobocie	4	4	3	10	10	7	3	4	3	8	12	11
	Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Przemoc w rodzinie	20	7	12	15	4	10	0	0	0	0	0	0
	Długotrwała lub ciężka choroba	3	2	3	6	4	7	0	0	0	0	0	0
	Alkoholizm	19	20	20	3	4	16	1	1	0	2	2	0
	Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wielodzietność	5	5	6	21	20	23	7	9	9	20	34	37
	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inne trudności	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz.		Wąsewo gmina					Stary Lubotyń gmina						
			Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia											
			2021	2022	2023	2021	2022	2023						
3.	Praca z rodziną		20	15	22	7	6	8						
	W tym	Konsultacje i poradnictwo specjalist.	5	7	10	1	2	1						
		Terapia i mediacja	0	0	0	1	3	2						
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekuńcze i specjalist.)	1	1	1	0	0	0						
		Pomoc prawna	0	0	0	0	0	0						
		Organizacja grup wsparcia	0	0	0	0	0	0						
		Inne formy wsparcia	0	0	0	1	1	1						
	4.	Stanowisko		Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą			Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą	
2021				2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Pracownik socjalny		2	1	1	16	14	18	2	2	2	23	24	20	
Asystent rodziny		1	1	1	6	4	3	1	1	1	7	6	8	
Psycholog		1	1	1	5	7	10	0	0	0	0	0	0	
Radca prawny		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Inni specjaliści		0	0	0	0	0	0	1	1	1	4	5	3	

Lp		Boguty Pianki gmina						Zaręby Kościelne gmina					
1.	Wyszczególnienie	Liczba rodzin						Liczba rodzin					
		2021		2022		2023		2021		2022		2023	
		Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:											
	3		3		3		6		7		8		
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego		3		0		0		6		7		8
Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny		3		3		2		6		7		8	
Liczba zatrudnionych asystentów rodziny		1		0		0		1		1		1	
2.	Inne współtowarzyszące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne	Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie			Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie		
		2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Ubóstwo	3	3	1	10	9	1	0	0	0	0	0	0
	Niepełnosprawność	0	0	0	0	0	0	0	1	2	0	1	3
	Bezrobocie	2	2	2	4	3	2	2	3	3	4	5	5
	Sieroctwo	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2	2	2
	Długotrwała lub ciężka choroba	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Alkoholizm	0	1	1	0	2	2	1	1	1	2	2	2
	Narkomania	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Wielodzietność	2	2	0	9	8	0	2	2	1	7	7	4
	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Kłęski żywiołowe i ekologiczne	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Inne trudności	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz.		Boguty Pianki gmina					Zaręby Kościelne gmina						
			Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia											
			2021		2022		2023		2021		2022		2023	
3.	Praca z rodziną		3		3		3		6		7		8	
	W tym	Konsultacje i poradnictwo specjalist.	0		0		0		2		3		3	
		Terapia i mediacja	0		0		0		1		1		3	
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekuńcze i specjalist.)	0		0		0		0		2		1	
		Pomoc prawna	0		0		0		3		2		2	
		Organizacja grup wsparcia	0		0		0		0		0		0	
	Inne formy wsparcia:		Praca socjalna		Praca socjalna		Praca socjalna		0		0		0	
	4.	Stanowisko		Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą			Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą	
2021				2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2021	2022	2023
Pracownik socjalny		3	3	3	31	53	51	3	3	2	2	2	2	
Asystent rodziny		1	0	0	3	0	0	1	1	1	6	7	8	
Psycholog		0	0	0	0	0	0	1	1	1	4	4	5	
Radca prawny		0	0	0	0	0	0	1	1	1	3	3	4	
Inni specjaliści		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	

Lp.	Wyszczególnienie		Nur gmina					
			Liczba rodzin					
			2021	2022		2023		
1.	Liczba rodzin biologicznych przeżywających trudności w wypełnian. funkcji opiekuńczo-wychowawczych w tym:		2	0		2		
	Rodziny objęte wsparciem asystenta rodzinnego		0	0		0		
	Rodziny wymagające wsparcia asystenta rodziny		2	0		0		
	Liczba zatrudnionych asystentów rodziny		0	0		0		
2.	Inne współtowarzyszące trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawcz. przez rodziny biologiczne		Liczba rodzin			Liczba dzieci pozostająca w rodzinie		
			2021	2022	2023	2021	2022	2023
	ubóstwo		2	0	2	4	0	7
	niepełnosprawność		0	0	0	0	0	0
	bezrobocie		2	0	2	4	0	7
	sieroctwo		0	0	0	0	0	0
	Przemoc w rodzinie		0	0	0	0	0	0
	Długotrwała lub ciężka choroba		0	0	0	0	0	0
	alkoholizm		0	0	0	0	0	0
	narkomania		0	0	0	0	0	0
	bezdомność		0	0	0	0	0	0
	wielodzietność		0	0	0	0	0	0
	Zdarzenia losowe i sytuacje kryzysowe		0	0	0	0	0	0
	Kłęski żywiołowe i ekologiczne		0	0	0	0	0	0
	Inne trudności: rodzina niepełna		2	0	2	4	0	7
3.	Formy wsparcia rodzin przeżywające trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo- wychowawcz		Liczba rodzin objętych daną formą wsparcia					
			2021	2022		2023		
	w tym	Praca z rodziną	2	0		2		
		Konsultac-je i poradni-ctwo specjalist	0	0		0		
		Terapia i mediacja	0	0		0		
		Usługi dla rodzin z dziećmi (opiekun-cze i specjalist.)	0	0		0		
		Pomoc prawna	0	0		0		
		Organizac-ja grup wsparcia	0	0		0		
	Inne formy wsparcia: praca socjalna		2	0		2		
4.	Stanowisko		Liczba zatrudnionych pracowników			Liczba rodzin objętych daną formą		
			2021	2022	2023	2021	2022	2023
	Pracownik socjalny		2	2	2	31	26	22
	Asystent rodziny		0	0	0	0	0	0
	Psycholog		0	0	0	0	0	0
	Radca prawny		0	0	0	0	0	0
	Inni specjaliści		0	0	0	0	0	0

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z OPS

Sąd ogranicza władzę rodzicielską także poprzez nadzór kuratorski rodzin niewydolnych opiekuńczo i wychowawczo. Rodziny te mogą być zagrożone umieszczeniem dzieci w pieczy zastępczej w sytuacji niewystarczającej współpracy z przydzielonym kuratorem i w sytuacji niepoodejmowania działań zmierzających do przezwyciężania trudności w codziennym życiu.

Poniżej przedstawiono tabelę dotyczącą zatrudnienia kuratorów zawodowych i społecznych Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej oraz tabelę obrazującą ilość spraw w postępowaniu opiekuńczym. W celu dokonania przedmiotowej analizy informacje źródłowe pozyskano z Zespołu Kuratorskiej Służby Sądowej Sądu Rejonowego w Ostrowi Mazowieckiej.

Tabela 18. Zatrudnienie kuratorów zawodowych i społecznych w Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej w Ostrowi Mazowieckiej

Stanowisko	Liczba zatrudnionych kuratorów		
	2021	2022	2023
Kurator zawodowy	10	10	10
Kurator społeczny	44	56	53

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZKSS

Tabela 19. Sprawy w postępowaniu opiekuńczym w Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej w Ostrowi Mazowieckiej

Sprawy opiekuńcze	Lata		
	2021	2022	2023
Liczba osób, których dotyczyły	677	729	754
Ilość spraw prowadzonych przez:	303	345	353
- kuratora zawodowego	73	86	88
- kuratora społecznego	230	259	265

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych z ZKSS

VII. Analiza i wnioski

W realizacji założeń ustawy o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej konieczne jest położenie nacisku na podejmowanie przez gminy działań na rzecz pracy z rodziną i w konsekwencji utrzymanie dziecka w rodzinie biologicznej. Równie ważne są działania powodujące wzrost liczby rodzinnych form pieczy zastępczej, jako tych najbardziej przyjaznych dziecku.

Nowy okres objęty planowanym Programem będzie stanowił wyzwanie dla jednostek pomocy społecznej gmin Powiatu Ostrowskiego oraz Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej w kwestii stworzenia usamodzielniającym się wychowankom przebywającym w pieczy zastępczej warunków do aktywizacji społecznej, zawodowej i mieszkaniowej. Działania w zakresie tworzenia warunków niezbędnych do skutecznego

usamodzielniania należy również skierować do opiekunów usamodzielniania. Podejmowane działania wobec usamodzielnianych wychowanków powinny być wielokierunkowe oraz interdyscyplinarne, z wykorzystaniem zasobów i możliwości gmin, z których usamodzielniani wychowankowie się wywodzą, i którzy po osiągnięciu pełnoletności lub zakończeniu edukacji powrócą do środowisk pochodzenia.

Budowanie pozytywnego wizerunku rodzicielstwa zastępczego pozwoli na pozyskiwanie kandydatów do pełnienia roli rodziców zastępczych oraz umożliwi organizatorowi rodzinnej pieczy zastępczej, w sytuacji koniecznej, dobór właściwego środowiska zastępczego bez dodatkowego obciążania już istniejących środowisk zastępczych.

Do rodzinnej pieczy zastępczej ustawa wprowadza liczne uszczegółowienia dotychczasowych przepisów, m. in. wymagań w stosunku do osób, którym powierza się pełnienie funkcji rodziny zastępczej (niezawodowej, zawodowej) lub prowadzenia rodzinnego domu dziecka, rejestru zawierającego dane tych osób, umów zawieranych z rodziną zastępczą niezawodową o pełnienie funkcji rodziny zawodowej albo rodzinnego domu dziecka, a także z rodziną zawodową o prowadzenie rodzinnego domu dziecka.

Dodatkowo konieczne jest sukcesywne podnoszenie standardów pracy wszystkich podmiotów i współpracy między nimi w zakresie realizacji ustawy przy równoczesnym udzielaniu świadczeń finansowych o charakterze obligatoryjnym oraz fakultatywnym w ramach posiadanych środków. Ustawa o wpieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej wskazuje na wielość podmiotów i instytucji jako realizatorów i partnerów. Interdyscyplinarne podejście do założeń ustawy stanowi o jakości oferowanego wsparcia i profesjonalizmie służb zaangażowanych w ich urzeczywistnianie. Wymiana doświadczeń i wypracowanie standardów współpracy jest jednym z koniecznych elementów do budowania zwanego systemu wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej. Udzielanie wsparcia specjalistycznego jest elementem niezbędnym do właściwego diagnozowania i budowania planu działania w sytuacji kryzysu rodzinnego. Wykorzystywanie metod terapeutycznych indywidualnych i grupowych stanowi uzupełnienie działań standardowych.

Wsparcie specjalistyczne dla rodzin zastępczych konieczne jest z uwagi na zwiększenie kompetencji poszczególnych osób prowadzących pieczę zastępczą, w tym zapobiegające wypaleniu zawodowemu, i służące wymianie doświadczeń i nawiązaniu wzajemnej współpracy.

VIII. Finansowanie programu

Zadania realizowane w ramach programu finansowane będą w szczególności z:

- budżetu Powiatu Ostrowskiego,
- budżetu Państwa,
- budżetów samorządów gminnych (art. 191 ust. 8 ustawy),
- budżetów powiatowych (art. 191 ust. 4 ustawy - z tytułu zawartych porozumień),
- odpłatności rodziców biologicznych za pobyt dziecka pieczy,
- środków pozyskanych z zewnątrz w ramach projektów i konkursów.

Tabela 20. Zestawienie wydatków poniesionych na utrzymanie pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Rodzaj pomocy	Kwota świadczeń		
	2021	2022	2023
Pomoc pieniężna dla rodzin zastępczych i rodzinnych domów dziecka	1.096.396,53	1.187.656,39	1.291.450,27
Jednorazowa pomoc z tytułu przyjęcia dziecka do rodziny zastępczej lub rodzinnego domu dziecka	1.000,00	3.772,35	1.500,00
Dofinansowanie do wypoczynku letniego	0,00	800,00	1.400,00
Środki finansowe na utrzymanie domu jednorodzinnego, w którym sprawowana jest rodzinna piecza zastępcza	65.076,47	63.920,04	59.615,55
Środki finansowe na pokrycie kosztów związanych z remontem lokalu, w którym prowadzona jest rodzinna piecza zastępcza	5.000,00	15.000,00	5.000,00
Pomoc pieniężna na usamodzielnienie	7.460,00	42.735,00	42.610,00
Pomoc pieniężna na kontynuowanie nauki (*kwota świadczenia zawiera pomoc pieniężną na usamodzielnienie wynikającą z Ustawy o pomocy społecznej art. 88 ust. 1 pkt. 2)	59.069,97*	39.406,71	13.990,61
Pomoc na zagospodarowanie w formie rzeczowej dla usamodzielniającego się wychowanka	1.577,00	1.782,00	0,00
Koszty pobytu dzieci w rodzinach zastępczych na terenie innych powiatów	119.943,22	106.866,83	153.694,11
Wynagrodzenie zawodowych rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka	294.415,23	324.993,75	315.327,97
Koszty pobytu dzieci pochodzących z terenu powiatu ostrowskiego, przebywających w placówkach op.-wych. na terenie innych powiatów	255.336,82	464.263,57	477.263,39
Koszt szkoleń dla funkcjonujących rodzin zastępczych i prowadzących rodzinne domy dziecka	830,78	1.444,45	2.200,00

Jednorazowe świadczenie z tytułu zdarzenia losowego	0,00	639,00	0,00
Razem	1.906.106,02	2.253.280,09	2.364.051,90

Źródło: opracowanie własne

IX. Beneficjenci i realizatorzy programu

Program skierowany jest bezpośrednio do osób i rodzin w szczególności:

- dzieci przebywających w pieczy zastępczej,
- rodzin zastępczych oraz osób prowadzących rodzinne domy dziecka,
- rodzin biologicznych dzieci umieszczonych w różnych formach pieczy zastępczej,
- usamodzielnianych wychowanków oraz opiekunów usamodzielnienia,
- kandydatów do pełnienia funkcji rodzin zastępczych zawodowych, niezawodowych lub rodzinnych domów dziecka,
- kierownictwa i kadry placówek opiekuńczo – wychowawczych.

Partnerami w realizacji założeń programu są:

- PCPR w Ostrowi Mazowieckiej – Organizator Rodzinnej Pieczy Zastępczej będący jednocześnie koordynatorem programu,
- rodziny zastępcze,
- rodziny pomocowe,
- placówki opiekuńczo – wychowawcze,
- Policja,
- ośrodki pomocy społecznej
- sąd,
- kuratorzy,
- organizacje pozarządowe,
- placówki oświatowe,
- Ośrodek Adopcyjny,
- Mazowieckie Centrum Polityki Społecznej,
- Wydział Polityki Społecznej w Mazowieckim Urzędzie Wojewódzkim,
- Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna w Ostrowi Mazowieckiej,
- środki masowego przekazu,
- służba zdrowia (szpitale, NZOZ, ZOZ).

X. Wytyczne do Programu rozwoju pieczy zastępczej w powiecie ostrowskim

PRIORYTET

Dziecku, któremu rodzina naturalna nie może zapewnić bezpośredniej opieki i wychowania należy zorganizować opiekę zastępczą. Każda forma opieki zastępczej powinna respektować prawo dziecka do stabilnego środowiska wychowawczego, do utrzymania osobistych kontaktów z rodziną, w tym prawo do powrotu do rodziny naturalnej. Dziecku, które musi znaleźć się poza rodziną należy stworzyć dogodne warunki najbardziej zbliżone do rodzinnych, niezależnie od tego, na jak długo trafia do form opieki zastępczej. Szansą wzrastania dziecka w warunkach zbliżonych do naturalnych są rodziny zastępcze, stąd, realizując powyższe wskazania, jak i ustawowe założenia, należy kłaść szczególny nacisk na:

- 1. Tworzenie warunków do powstawania nowych rodzinnych form pieczy zastępczej (rodziny zastępcze niezawodowe, zawodowe, Rodzinne Domy Dziecka) dających szansę na harmonijny rozwój i przyszłą samodzielność życiową wychowanków**
 - **promocja rodzinnych form pieczy zastępczej** - dotarcie do jak najszerszej grupy mieszkańców powiatu, zaistnienie w ich świadomości oraz pozyskanie nowych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej i rodziny zastępczej niezawodowej, poprzez:
 - ✓ zamieszczanie informacji propagujących ideę rodzicielstwa zastępczego w lokalnych mediach, organizowanie akcji informacyjnych (informacje na stronie internetowej PCPR)
 - ✓ prrowadzenie naboru i kwalifikacji kandydatów,
 - ✓ organizowanie szkoleń dla rodzin zastępczych.
- 2. Wspieranie istniejących rodzin zastępczych poprzez podejmowanie działań przeciwdziałających wypaleniu zawodowemu i rutynie oraz działań mających ułatwić radzenie sobie z codziennymi trudnościami**
 - **inicjowanie powstawania rodzin pomocowych** spośród kandydatów na opiekunów zastępczych przeszkolonych i zakwalifikowanych do sprawowania pieczy zastępczej (zagwarantuje to między innymi zawodowym opiekunom zastępczym możliwość korzystania z urlopu wypoczynkowego, co może przeciwdziałać wypaleniu zawodowemu)
 - **organizowanie specjalistycznych szkoleń** mających na celu podniesienie kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, dostarczanie wiedzy i umiejętności w zakresie opieki i wychowania, pomoc w prowadzeniu mediacji w sytuacjach konfliktowych, umożliwienie udzielania pomocy pedagogicznej rodzinom zastępczym w miejscu ich zamieszkania.
 - **przygotowywanie przez psychologa** dla opiekunów zastępczych informacji zawierających wskazówki postępowania w przypadku określonych trudności wychowawczych np. radzenia sobie z kłamstwem wychowanków, uczenia samodzielności, technik dyscyplinujących, efektywnej komunikacji lub dotyczących specyficznych zaburzeń rozwoju dzieci np. zaburzenia więzi – RAD, Poalkoholowy Zespół Płodowy – FAS, zespół nadpobudliwości psychoruchowej z deficytami uwagi – ADHD;
 - **organizowanie warsztatów** umożliwiających praktyczne przećwiczenie trudnych sytuacji i zagadnień zarówno dla rodziców zastępczych jak i wychowanków (np. zajęcia

socjoterapeutyczne, nauka przez zabawę, radzenie sobie ze stresem, problemami adaptacyjnymi);

- **zabezpieczenie wsparcia specjalistów** dostępnych w PCPR: psychologa, pedagoga, prawnika;
- **zabezpieczenie możliwości uzyskiwania regularnych, bezpłatnych konsultacji psychologicznych i przeprowadzania diagnozy psychologicznej** pod kątem sprawowania pieczy zastępczej;
- **inicjowanie grup wsparcia** (grupa, którą rodziny zastępcze tworzą same i mają wpływ na kolejną tematykę spotkań. Na spotkaniach rodziny dzielą się swoimi doświadczeniami w pracy z dziećmi i współpracy z ich rodzinami biologicznymi, trudnościami z tego wynikającymi, a także tym jak radzą sobie w sytuacjach trudnych. Mogą skorzystać ze wzajemnych rad, spojrzenia na określone sytuacje przez osoby bezpośrednio nie zaangażowane w życie rodziny, a także sami służą radą i pomocą. Spotkania w ramach grupy wsparcia pozwalają także na to, żeby poznać inne rodziny zastępcze, a tym samym zacieśnić kontakty poza grupą);
- **zabezpieczanie środków finansowych w budżecie na wskazane w ustawie fakultatywne i obligatoryjne formy wsparcia** (osoby do pomocy, środki finansowe na wypoczynek wychowanków, remont, refundację kosztów utrzymania lokali mieszkalnych itp.);
- **interdyscyplinarna współpraca** z sądami oraz innymi instytucjami w zakresie holistycznej oceny sytuacji dziecka umieszczonego w pieczy zastępczej.

3. Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych

W zintegrowanym systemie opieki nad dzieckiem i rodziną należy uwzględnić działania mające na celu jak najlepsze przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia po opuszczeniu placówki opiekuńczo - wychowawczej i rodziny zastępczej. W czasie pobytu w placówce bądź rodzinie zastępczej, wychowanek powinien nabyć odpowiednie umiejętności i wiedzę niezbędną do wejścia w dorosłe życie. Efektywne przygotowywanie wychowanków do samodzielnego, dorosłego życia od chwili umieszczenia w placówce oraz rodzinie zastępczej ma w przyszłości zapobiec ich społecznemu wykluczeniu.

Kierunki działań:

- **wczesne przygotowanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych do usamodzielnienia** (uczenie samodzielności w samoobsłudze – pranie, gotowanie, sprzątanie, załatwianie drobnych spraw domowych, zakupy; wzmacnianie samooceny, wiary we własne możliwości, zdolności, przekazywanie pozytywnych wzorców życia rodzinnego, stosunków międzyludzkich, nauka planowania krótko i długookresowego itp.);
- **podejmowanie w środowisku lokalnym działań mających na celu kształtowanie pozytywnego wizerunku wychowanka placówki opiekuńczo-wychowawczej** (np. angażowanie wychowanków w działania na rzecz szkoły, miasta itp.);
- **organizowanie grupy wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków;**

- **konsultacje psychologiczne** – identyfikacja zasobów tkwiących w wychowanku, mocnych i słabych stron, nauka efektywnej komunikacji, asertywności, radzenia sobie ze stresem;
- **umożliwienie uzyskania bezpłatnej porady prawnika**
- **przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnianie i kontynuowanie nauki;**

4. Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pomocy dziecku i rodzinie

Potencjałem każdej instytucji są jej pracownicy. Dokonujące się zmiany dotyczące roli pomocy społecznej oraz sposobów rozwiązywania problemów wymagają systematycznego kształcenia i doskonalenia umiejętności koordynatorów i pracowników socjalnych. Profesjonalna kadra umożliwi właściwe wypełnianie zadań w obszarze pomocy dziecku i rodzinie.

Kierunki działań:

- **udział w szkoleniach i konferencjach** w zakresie pomocy dziecku i rodzinie;
- **udział w warsztatach i szkoleniach** przeciwdziałających wypaleniu zawodowemu;
- **możliwość uczestniczenia w superwizji** wykonywanej pracy;
- **możliwość uzyskania w sytuacjach trudnych i kryzysowych wsparcia ze strony psychologa, terapeuty.**

XI. Harmonogram działań w ramach programu rozwoju pieczy zastępczej

Tabela 21. Harmonogram działań w ramach realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

LP.	CEL SZCZEGÓŁOWY	DZIAŁANIE	TERMIN REALIZACJI	EFEKTY	WSKAŹNIKI	REALIZATORZY
1.	Doskonalenie systemu opieki nad dzieckiem przebywającym poza środowiskiem naturalnym oraz rozwijanie współpracy rodziną naturalną	1.Udział w kampaniach promujących idee rodzicielstwa zastępczego. 2.Rozwój zawodowych i niezawodowych form opieki nad dzieckiem, z uwzględnieniem rodzin o charakterze pogotowia rodzinnego. 3. Wspieranie rodzin zastępczych w podejmowaniu działań i współpracy z instytucjami działającymi na rzecz powrotu dzieci do rodzin naturalnych. 4. Pozyskanie i przygotowanie kandydatów do pełnienia funkcji niezawodowej,	2024 - 2026	1.Powstanie różnorodnych form opieki zastępczej w powiecie ostrowskim 2.Postrzeganie rodzin zastępczych jako integralnego elementu systemu pieczy zastępczej. 3.Wzrost liczby rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych. 4.Kompleksowa diagnoza i szkolenie kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej.	1. Liczba pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. 2. Liczba rodzin, które otrzymały świadectwo kwalifikacyjne do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. 3. Liczba rodzin zastępczych niezawodowych i zawodowych, pogotowia rodzinnego i rodzinnych domów dziecka. 4. Liczba rodzin zastępczych korzystających z pomocy	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, asystenci rodzin

		zawodowej rodziny zastępczej i do prowadzenia rodzinnego domu dziecka. 5. Prowadzenie procesu diagnostyczno - kwalifikacyjnego pozyskanych kandydatów do pełnienia funkcji rodziny zastępczej. 6. Współpraca i koordynacja instytucji i służb działających na terenie powiatu ostrowskiego na rzecz aktywizacji rodziny naturalnej w celu poprawy własnej sytuacji życiowej oraz zmiany stylu życia. 7. Współpraca z rodzicami naturalnymi dziecka umieszczonego w rodzinie zastępczej, placówce opiekuńczo-wychowawczej na rzecz reintegracji rodziny.		5. Zmniejszenie liczby wychowanków powracających do placówki. 6. Poprawa funkcjonowania rodzin naturalnych. 7. Realizacja przez rodzinę biologiczną zobowiązań zawartych w kontrakcie z asystentem rodziny. 8. Przejmowanie przez rodziny biologiczne opieki nad własnym dzieckiem. 9. Podniesienie prestiżu rodzin zastępczych jako istotnego elementu systemu pieczy zastępczej. 10. Liczba zawodowych rodzin zastępczych funkcjonujących w powiecie ostrowskim zgodnie z ustalonym limitem na dany rok kalendarzowy	specjalistycznej 5. Działające grupy wsparcia rodziców zastępczych. 6. Liczba wychowanków powracających z rodzin zastępczych i placówek opiekuńczo-wychowawczych do biologicznych rodzin. 7. Liczba rodzin naturalnych współpracujących na rzecz poprawy swojego funkcjonowania i polepszenia sytuacji finansowo-bytowej.	
2.	Pomoc w usamodzielnianiu wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych	1. Systematyczne przygotowywanie wychowanków placówek opiekuńczo-wychowawczych i rodzin zastępczych do procesu usamodzielnienia. 2. Kształtowanie pozytywnego wizerunku wychowanka pieczy zastępczej. 3. Tworzenie grup wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków. 4. Organizowanie zajęć „kompetencji społecznych” oraz nauka umiejętności poruszania się na rynku pracy (CV, autoprezentacja, indywidualny plan	2024 - 2026	1. Przygotowanie wychowanków do procesu usamodzielnienia 2. Powstanie grupy wsparcia dla usamodzielnianych wychowanków. 3. Pozyskanie nowych umiejętności z zakresu „kompetencji społecznych”. 4. Nabycie umiejętności poruszania się na rynku pracy. 5. Wsparcie finansowo rzeczowe	1. Ilość uzyskanych pozytywnych ocen z realizacji programu usamodzielnienia pełnoletnich wychowanków pieczy zastępczej. 2. Liczba usamodzielnianych wychowanków uczęszczających na spotkania w utworzonej „grupie wsparcia”. 3. Liczba wychowanków korzystających z różnych form wsparcia.	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, szkoły

		rozwoju zawodowego itd.). 5. Przyznawanie pomocy pieniężnej na usamodzielnianie i kontynuowanie nauki oraz zagospodarowywanie. 6. Umożliwienie zamieszkania w mieszkaniu chronionym usamodzielnianym wychowankom, którzy po uzyskaniu pełnoletności nie mają możliwości zamieszkania z rodziną biologiczną. 7. Współpraca instytucji i organizacji pozarządowych na rzecz kompleksowego wsparcia usamodzielnianych wychowanków. 8. Organizowanie wsparcia osobom usamodzielnianym opuszczającym pieczę zastępczą poprzez udzielanie specjalistycznego poradnictwa : psychologicznego, pedagogicznego – celem zapobiegania wykluczeniu społecznemu		pełnoletniego wychowanka pieczy zastępczej.	4. Liczba wychowanków, którzy nabyli umiejętności poruszania się na rynku pracy. 5. Liczba wychowanków otrzymujących świadczenie na kontynuowanie nauki, usamodzielnianie, pomoc na zagospodarowanie	
3.	Podniesienie jakości świadczonych usług w zakresie pieczy zastępczej	1. Doskonalenie zawodowe kadry realizującej zadania z zakresu pieczy zastępczej. 2. Podnoszenie kwalifikacji kadr jednostek pomocy społecznej współpracujących z PCPR. 3. Udział pracowników Centrum pracujących w obszarze pieczy zastępczej w szkoleniach i konferencjach w zakresie pomocy dziecku i rodzinie. 4. Upowszechnianie dobrych praktyk w obszarze opieki nad dzieckiem i rodziną. 5. Systematyczna współpraca z ośrodkami pomocy społecznej z terenu	2024 - 2026	1. Wzrost wiedzy i umiejętności wśród kadry pomocy społecznej i kadry współpracującej w obszarze pomocy rodzinie i dziecku. 2. Poznanie i wdrożenie dobrych rozwiązań w obszarze pomocy rodzinie i dziecku. 4. Wdrażanie innowacyjnych metod w pracy z rodziną problemową. 5. Sprawny przepływ informacji	1. Liczba zrealizowanych szkoleń i projektów w zakresie pieczy zastępczej. 2. Liczba pracowników wdrażających nabyte umiejętności oraz sprawdzone rozwiązania w obszarze pomocy rodzinie i dziecku. 3. Formy wsparcia pracowników pomocy społecznej. 4. Liczba pracowników wdrażających innowacyjne metody pracy.	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, asystenci rodzin

		powiatu – pracownikami socjalnymi, asystentami rodzinnymi, placówkami edukacyjnymi, specjalistami, sądami oraz podstawową opieką zdrowotną.		między poszczególnymi podmiotami realizującymi zadania na rzecz pieczy zastępczej na poziomie gminnym, powiatowym. 6. Podniesienie i utrzymanie standardów usług opiekuńczo-wychowawczych na terenie powiatu	5. Liczba pracowników podnoszących swoje kwalifikacje.	
4.	Wsparcie istniejących rodzin zastępczych w powiecie ostrowskim	1. Szkolenia już istniejących rodzin zastępczych: niezawodowych, zawodowych, prowadzących rodzinny dom dziecka oraz rodzin spokrewnionych. 2. Poradnictwo specjalistyczne - prawne, psychologiczne, socjalne dla rodzin zastępczych niezawodowych, zawodowych, prowadzących rodzinny dom dziecka oraz spokrewnionych. 3. Wspieranie rodziców zastępczych w wypełnianiu funkcji wychowawczej, opiekuńczej. 4. Inicjowanie i prowadzenie grup wsparcia dla rodzin zastępczych 5. Wypłacanie świadczeń: rodzinom niezawodowym, zawodowym, prowadzącym rodzinny dom dziecka oraz spokrewnionym. 6. Umożliwienie rodzinom zastępczym dostępu do specjalistycznej opieki medycznej, specjalistycznej, w tym psychologicznej i pedagogicznej. 7. Usługi wolontariackie na rzecz rodzin zastępczych	2024 - 2026	1. Poszerzenie przez rodziny: niezawodowe, zawodowe, prowadzące rodzinny dom dziecka i spokrewnione umiejętności opiekuńczo-wychowawcz. oraz umiejętności wspierających dzieci w rozwoju. 2. Poprawa funkcjonowania rodzin zastępczych, osób prowadzących rodzinny dom dziecka w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczej. 3. Wsparcie rodzin zastępczych w formie poradnictwa specjalistyczn. takiego jak: prawne, psychologiczne, socjalne	1. Liczba zatrudnionych koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. 2. Liczba rodzin: niezawodowych zawodowych, prowadzących rodzinny dom dziecka oraz spokrewnionych uczestniczących w szkoleniach, spotkaniach, konferencjach kształcących zawodowo. 3. Liczba rodzin zastępczych korzystających z poradnictwa specjalistyczn., w tym poradnictwo prawne, psychologiczne, socjalne 4. Liczba rodzin niezawodowych zawodowych uczestniczących w grupie wsparcia. 5. Wydatkowana kwota na świadczenia dla rodzin zastępczych 6. Liczba rodzin zastępczych współpracujących z wolontariuszami	PCPR, Ośrodki Pomocy Społecznej, asystenci rodzin, organizacje pozarządowe

Źródło: opracowanie własne

XII. Coroczny limit rodzin zastępczych zawodowych

Limity rodzin zastępczych wynikają z zabezpieczenia finansowego w budżecie powiatu na zawieranie umów, co wiąże się z wypłatą comiesięcznych wynagrodzeń. Limity określone w poniższej tabeli mogą ulec zmianie w związku z wystąpieniem konieczności zapewnienia dzieciom opieki poprzez utworzenie kolejnej rodziny, powyżej określonego limitu.

Tabela 22. Limit rodzin zawodowych

Typ rodziny	Rok 2024	Rok 2025	Rok 2026
Przekształcenie rodziny niezawodowej w zawodową na podstawie art. 54 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*	1	1	1
Przekształcenie rodziny niezawodowej w zawodową na podstawie art. 54 ust. 2 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej*	1	1	1
Limit rodzin zastępczych**	4	4	4

Źródło: opracowanie własne

* Przekształcenie uzależnione jest od zaistniałych okoliczności związanych z potrzebą utworzenia rodziny zawodowej gdyby pojawiła się nagła sytuacja umieszczenia większej ilości dzieci w danym roku w pieczy zastępczej.

**Limit rodzin zawodowych w roku, natomiast liczba ta może ulec zmianie gdyby zaistniała sytuacja umieszczenia większej ilości dzieci w pieczy zastępczej.

Limit określony na podstawie art. 54 ust. 1 ustawy o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej dotyczy rodzin niezawodowych, posiadających co najmniej 3 – letnie doświadczenie jako rodzina zastępcza i spełniających warunki do pełnienia funkcji rodziny zastępczej zawodowej, która złoży do starosty wniosek o przekształcenie w rodzinę zastępczą zawodową. Podpisanie umowy jest wówczas obligatoryjne.

Art. 54 ust. 2 natomiast dotyczy rodzin zastępczych niezawodowych, z którymi starosta może zawrzeć umowę o pełnienie funkcji rodziny zawodowej. Nie jest to jednak obligatoryjne.

XIII. Zakończenie

Przedstawiony Powiatowy Program Rozwoju Pieczy Zastępczej zawiera w sobie najistotniejsze cele i kierunki działań, podejmowanych przez Powiatowe Centrum Pomocy Rodzinie w Ostrowi Mazowieckiej. Ideą przyświecającą w konstruowaniu niniejszego Programu, było głębokie przekonanie, iż to właśnie rodzina jest najwłaściwszym środowiskiem do wzrostu i rozwoju każdego człowieka. Dlatego tak istotne staje się wspieranie rodzin zastępczych, spokrewnionych, niezawodowych, a także poszukiwanie nowych rodzin zastępczych zawodowych. Szczególną rolę w Programie pełni również współpraca Powiatowego Centrum Pomocy Rodzinie z ośrodkami pomocy społecznej z terenu Powiatu, celem pracy na rzecz powrotu dzieci do rodzin naturalnych oraz integracja i standaryzacja działań wszystkich instytucji pomocowych wspierających rodzinę i dziecko.

XIV. Monitoring i ewaluacja

W okresie obowiązywania, Program będzie analizowany w procesie monitoringu, którego istotą będzie badanie i analizowanie jego realizacji.

Monitoring programu odbywać się będzie poprzez:

- ocenę nowych wyzwań i zagrożeń,
- uaktualnianie programu w odpowiedzi na potrzeby społeczne,
- coroczne raportowanie i ocenę zgodności faktycznego postępu z założeniami i celami.

Ewaluacji podlegają standard i dostępność usług oraz stopień i realizacja celów w oparciu o wyznaczone wskaźniki. Monitorowaniu podlegają wszystkie zadania zawarte w niniejszym programie.

BIBLIOGRAFIA:

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej
2. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej
3. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 22 grudnia 2011r. w sprawie instytucjonalnej pieczy zastępczej
4. Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 3 sierpnia 2012 r. w sprawie udzielania pomocy na usamodzielnienie, kontynuowanie nauki oraz zagospodarowanie
5. Strategia Rozwoju Powiatu Ostrowskiego 2023 – 2030

SPIS TABEL:

Tabela 1. Liczba spokrewnionych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 2. Liczba dzieci w spokrewnionych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 3. Liczba niezawodowych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 4. Liczba dzieci w niezawodowych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 5. Liczba zawodowych rodzin zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 6. Liczba dzieci w zawodowych rodzinach zastępczych w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 7. Liczba rodzinnych domów dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2018 – 2020

Tabela 8. Liczba dzieci w rodzinnych domach dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 9. Przyczyny umieszczenia dzieci w rodzinach zastępczych i rodzinnych domach dziecka w Powiecie Ostrowskim w latach 2021 – 2023

Tabela 10. Wiek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Tabela 11. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych poza terenem powiatu ostrowskiego w latach 2021 – 2023

Tabela 12. Wiek dzieci umieszczonych w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Tabela 13. Liczba świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Tabela 14. Wysokość pomocy wypłaconej osobom usamodzielnianym z rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Tabela 15. Liczba świadczeń wypłaconych osobom usamodzielnianym z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Tabela 16. Wysokość pomocy wypłaconej osobom usamodzielnianym z placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2021 – 2023

Tabela 17. Analiza sytuacji opiekuńczo – wychowawczej na terenie Powiatu Ostrowskiego

Tabela 18. Zatrudnienie kuratorów zawodowych i społecznych w Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej w Ostrowi Mazowieckiej

Tabela 19. Sprawy w postępowaniu opiekuńczym w Zespole Kuratorskiej Służby Sądowej w Ostrowi Mazowieckiej

Tabela 20. Zestawienie wydatków poniesionych na utrzymanie pieczy zastępczej w latach 2021 – 2023

Tabela 21. Harmonogram działań w ramach realizacji Programu Rozwoju Pieczy Zastępczej

Tabela 22. Limit rodzin zawodowych

SPIS WYKRESÓW:

Wykres 1. Dynamika zmian w proporcjach rodzinnych form pieczy zastępczej

Wykres 2. Dynamika zmian liczby dzieci w poszczególnych formach pieczy zastępczej

Wykres 3. Wiek dzieci umieszczonych w rodzinnej pieczy zastępczej

Wykres 4. Liczba dzieci przebywających w placówkach opiekuńczo – wychowawczych poza terenem Powiatu Ostrowskiego w latach 2021 - 2023